

22—26 november.

Debatter m. m.

Onsdagen den 26 november.

Sid.

Svar på interpellation av herr Lundqvist om inrättande av ett trafikråd för vissa skärgårdskommuner	5
Dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel	7
Distriktsveterinärernas inkomstförhållanden	17
Restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer m. m.	20
Riksdagens snabbprotokoll m. m.	21
Successiv försäljning av statens jordbruksdomäner	24
Interpellationer:	
av herr Lundqvist ang. ifrågasatt omläggning av telefontaxorna ..	31
av herr Weiland ang. avdragsrätt för amortering av studieskulder m. m.	32

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 26 november.

Statsutskottets utlåtande nr 210, ang. ersättning till medlemmar av vissa kvinnliga frivilliga försvarsorganisationer	6
— nr 211, ang. subventionering av viktiga förbrukningsartiklar ..	7
— nr 212, ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel	7
— nr 213, ang. distriktsveterinärernas inkomstförhållanden	17
— nr 214, ang. avlöningsförhållandena för vissa läkare vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet m. m.	20

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 59, ang. restitution av skatt å bensen för jordbrukstraktorer	20
Bankoutskottets utlåtande nr 34, ang. fortsatt utgivning av tryckta debattprotokoll	21
Tredje lagutskottets utlåtande nr 32, ang. förvaltningen av pastoratens boställsskogar	23
Jordbruksutskottets utlåtande nr 50, ang. sammanslagning av hushållningssällskap och lantbruksnämnd	23
— nr 51, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	23
— nr 52, ang. organisation av exporten av jordbruksprodukter	24
— nr 53, ang. komplettering av fastigheter, vilkas skogsinnehav förminskats genom framdragande av kraftledningar	24
— nr 54, ang. utredning om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner	24

Lördagen den 22 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr *Näsghård* anmälde, att han under gårdagen åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 15 och den 18 innevarande månad.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 210, i anledning av väckt motion om ersättning till medlemmar av kvinnliga frivilliga försvarsorganisationer, vilkas medlemmar bliva krigsplacerade;

nr 211, i anledning av väckta motioner om subventionering av viktiga förbrukningsartiklar;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av överskottsmedel från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376) m. m. jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförhållandena för vissa läkare vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 59, i anledning av väckta motioner om restitution av skatt å bensin, som för-

brukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer;

bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om fortsatt utgivning av tryckta debattprotokoll under 1953 års riksdag;

tredje lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckt motion angående förvaltningen av pastoratens boställsskogar; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 50, med anledning av väckta motioner angående sammanslagning av hushållningssällskap och lantbruksnämnd till ett organ;

nr 51, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser ett byte av markområden i Väster- norrlands län, jämte i ämnet väckt motion;

nr 52, med anledning av väckta motioner angående organisation av exporten av jordbruksprodukter;

nr 53, med anledning av väckta motioner angående komplettering av sådana fastigheter, som fått sitt skogsinnehav väsentligt förminskat genom framdragande av kraftledningar; samt

nr 54, med anledning av väckta motioner om utredning rörande en successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 2.05 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 25 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift i vissa fall av fordran på återbetalning av belopp, som utgivits såsom ekonomiskt bistånd från utlandsmyndighet;

nr 417, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning för skada å fiske på grund av militär verksamhet;

nr 418, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldighet till kronan för G. M. Wadner m. m.;

nr 419, i anledning av väckta motioner angående skärpt tuberkuloskontroll av skolpersonal;

nr 420, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 421, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av arvsskatt m. m. i vissa fall; och

nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för

Kungl. Maj:t att i vissa fall eftergiva kronan tillerkänd förmånsrätt beträffande genom löneavdrag innehållen skatt till förmån för anställdas lönefordringar.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 210—214, bevillningsutskottets betänkande nr 59, bankoutskottets utlåtande nr 34, tredje lagutskottets utlåtande nr 32 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 50—54.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 252, med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.03 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 26 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herrar *Undén* och *Holmbäck* anmälde, att de åter infunnit sig vid riksdagen, den förre den 24 innevarande månad och den senare denna dag.

Om inrättande av ett trafikråd för vissa skärgårdskommuner.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **ANDERSSON**, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Lundqvists* interpellation om inrättande av ett trafikråd för vissa skärgårdskommuner, erhöll ordet och anförde: Herr talman! I en interpellation har herr *Lundqvist* ställt följande frågor till mig.

1. Har statsrådet vidtagit några åtgärder för att inrätta ett s. k. trafikråd i enlighet med statsutskottets utlåtande nr 152 till detta års riksdag?

2. Om så ej är fallet, har statsrådet för avsikt att vidtaga sådana åtgärder inom en snar framtid?

Som svar på dessa frågor, vilka avser kommunikationsförhållandena i Stockholms skärgård, får jag anföra följande.

I propositionen 1952:163 angående fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m. behandlades bl. a. vissa av 1949 års skärgårdstrafikkommission föreslagna riktlinjer för en fortsatt utveckling av stockholmsskärgårdens väg-, bro- och färjeförbindelser. I detta sammanhang underströks i propositionen bl. a. vikten av att samråd mellan berörda intressen regelbundet ägde rum under den övergångstid, som man måste räkna med in till dess trafiken kunde ordnas enligt skärgårdstrafikkommissionens riktlinjer.

I motioner med anledning av propositionen framhölls såsom önskvärt, att berörda skärgårdskommuner fick möjlighet

att genom representanter i något slags trafikråd e. d. framföra sina eventuella önskemål och erinringar rörande trafikförhållandena, turlistor, biljettpriser och transportavgifter m. m. Statsutskottet anförde i sitt utlåtande över propositionen, att utskottet för sin del inte höll för utslutet att det — ej minst av psykologiska skäl — kunde vara lämpligt, att det av mig förutsatta samarbetet fick den inriktning och form, som motionärerna förordat. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t att taga det initiativ, som kunde erfordras, för att vederbörande parter skulle få tillfälle att närmare följa trafikens planläggning och utveckling.

Till länsstyrelsen i Stockholms län har genom kungl. brev överlämnats ett exemplar av 1949 års skärgårdstrafikkommissions skrivelse att under beaktande av vad som anförts i propositionen och statsutskottets utlåtande tagas i övervägande vid den fortsatta planläggningen av vägarbeten i stockholmsskärgården. Med anledning härav utgår jag från att länsstyrelsen kommer att taga initiativ till det fortlöpande samråd med bl. a. representanter för skärgårdskommunerna, som äsyftas i propositionen. Jag förutsätter också såsom självfallet att kommunerna i detta sammanhang får tillfälle att framföra eventuella önskemål beträffande den båt- och billinjefrafik, som berör skärgården, samt att länsstyrelsen efter prövning av önskemålen lämnar den medverkan, som befinnes påkallad och ligger inom dess befogenheter.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag ber att få uttala mitt tack till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min interpellation.

Beträffande innehållet i svaret vill jag till en början säga, att jag mycket väl minns, att departementschefen i den sär-

Om inrättande av ett trafikråd för vissa skärgårdskommuner.

skilda skärgårdspropositionen i våras förklarade sig i fråga om stockholms-skärgården fästa särskild vikt såväl vid den utbyggnadsplan rörande olika väg- och broprojekt, vilken skulle utarbetas, som också vid den samverkan som därvid skulle ske med Stockholms stad, de olika trafikföretagen och i lämplig utsträckning även med övriga kommunala intressenter. Såvitt jag förstår är det väl just detta samråd rörande vägarbetenas planläggning och utförande, som närmast avsetts i det kungl. brev till länsstyrelsen som herr statsrådet här har erinrat om.

Vad som när det gäller i interpellationen berörda spörsmål synes mig vara av det största värde är emellertid herr statsrådets uttalande allra sist i svaret. Jag syftar på följande slutord: »Jag förutsätter också såsom självfallet att kommunerna i detta sammanhang får tillfälle att framföra eventuella önskemål beträffande den båt- och billinjetrafik, som berör skärgården, samt att länsstyrelsen efter prövning av önskemålen lämnar den medverkan, som befinnes påkallad och ligger inom dess befogenheter.»

Jag är glad och tacksam för detta klara statsrådsuttalande, vilket väl får tolkas som ett — om också informellt — direktiv till länsstyrelsen. Jag kan endast beklaga att, såvitt jag har kunnat finna, kännedomen om den hjälp som härmed erbjödes de olika skärgårdskommunerna när det gäller övergångstidens turlistor, biljettavgifter, frakter o. d., hittills varit utomordentligt litet spridd ute i skärgården. Jag skulle nästan våga tro, att man praktiskt taget varit helt okunnig om denna möjlighet till hjälp från det allmännas sida. Jag hoppas nu emellertid, att interpellationen och herr statsrådets svar skall råda bot för denna brist.

Att vi motionärer var så angelägna om att berörda skärgårdskommuner skulle tillförsäkras åtminstone något inflytande rörande turlistor, avgifter m. m., berodde till alldeles övervägande grad på att den seglationsplan, som Waxholmsbolaget enligt avtalet med Stockholms stad

hade åtagit sig att hålla under den sju-åriga övergångstiden, i flera fall tyvärr för större delen av året upptar samma alltför ringa antal turer eller lägenheter som under den senaste vintern. Uppenbart är under sådana förhållanden, att det för den bofasta öbefolkningen måste ha varit av synnerligen stort värde, om den hade erhållit en klart tillförsäkrad rätt att genom något slags trafikråd e. d. få med vederbörande diskutera sina önskemål och synpunkter.

Nu är det ju emellertid glädjande nog så, att vår nye landshövding i Stockholms län, enligt vad jag personligen vet, har — och redan lagt i dagen — ett mycket starkt positivt intresse för dessa skärgårdskommunikationer. Jag vågar därför hoppas och är för övrigt övertygad om att han efter den deklARATION, som herr statsrådet här har gjort i dag, inte skall tveka att snarast möjligt ingripa även när det gäller denna detaljfråga, till fromma för befolkningen här ute. Denna har för visso också redan fått vänta så länge på välbehövlig förbättring av sina kommunikationer med huvudstaden och fastlandet i övrigt, att det allmänna måste anses ha starkt grundad anledning att söka förhjälpa den till varje förbättring som ligger inom räckhåll.

Jag har velat knyta dessa reflexioner till herr statsrådets svar, för vilket jag än en gång ber att få uttala mitt uppriktiga tack.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 252, med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 210, i anledning av väckt motion om ersättning till medlemmar av kvinnliga frivilliga försvarsorganisationer, vil-

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

kas medlemmar bliva krigsplacerade; och

nr 211, i anledning av väckta motioner om subventionering av viktiga förbrukningsartiklar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av överskottsmedel från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 145, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokoll över handelsärenden för den 7 mars 1952, föreslagit riksdagen medgiva, att statens krigsförsäkringsnämnds överskottsmedel finge användas enligt av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll framlagt förslag.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hällgren* m. fl. (I: 437) och den andra inom andra kammaren av herr *Utbull* m. fl. (II: 584), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att ett belopp av 5 miljoner kronor av statens krigsförsäkringsnämnds överskottsmedel skulle avsättas till en särskild fond, som skulle disponeras för i motionerna angivna åtgärder till fiskets främjande, bl. a. för säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg, garantikapital för fiskebåtsförsäkringar, anskaffande av ett nytt undersökningsfartyg m. m. för fiskeriväsendet och fiskehamnsförbättringar,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Uhlén* och *Bergman* (I: 438) och den andra inom andra kammaren av herrar *Lindberg* och *Håstad* (II: 528), i vilka hemställdes, att riksdagen ville besluta att

av överskottsmedlen från krigsförsäkringsnämndens verksamhet måtte till Kungl. Maj:ts förfogande ställas

a) ett belopp av 8 miljoner kronor avseende den förbättring av sjöfolkets pensioner, som föreslagits av 1947 års sjömanspensionsutredning,

b) ett belopp av 7 miljoner kronor att användas till att förbättra sjömanspensioner i allmänhet,

c) ett belopp av 2 miljoner kronor att användas till sjösäkerhetsanstalter för sjöfarten, vilka anstalter sorterade under lotsstyrelsen,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Nihlfors* väckt motion (II: 583).

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) avslå motionerna I: 437 och II: 584;

b) avslå motionerna I: 438 och II: 528;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 583 medgiva, att statens krigsförsäkringsnämnds överskottsmedel finge användas enligt av departementschefen i statsrådsprotokoll över handelsärenden för den 7 mars 1952 framlagt förslag.

Reservation hade avgivits av herrar *Karl Andersson*, *Gustaf Karlsson*, *Ohlön*, *Näsström*, *Sundelin*, *Boman* i Kieryd, *Mårtensson* i Uddevalla, *Svensson* i Ljungskile, *Staxäng* och *Kollberg*, fröken *Elmén* och herr *Karlsson* i Olofström, vilka ansett att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a och c hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till motionerna I: 437 och II: 584 besluta, att av statens krigsförsäkringsnämnds överskottsmedel ett belopp av 5 000 000 kronor skulle avsättas till en särskild fond för fiskets främjande;

e) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 583 medgiva, att statens krigsförsäkringsnämnds överskottsmedel finge användas enligt av departementschefen i statsrådsprotokoll över handelsärenden för den

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

7 mars 1952 och av reservanterna framlagda förslag.

Herr HÄLLGREN: Herr talman! Kungl. Maj:ts proposition framlades för riksdagen i mars månad i år. Den gäller hur man skall använda de överskottsmedel som uppstått i krigsförsäkringen. Statsutskottets majoritet har här yrkat bifall till propositionen. I anledning av denna väcktes i våras bland annat två motioner, nr 437 i första kammaren och nr 584 i andra kammaren, vari föreslogs att av överskottsmedlen skulle 5 miljoner kronor avsättas till en fond för åtgärder till fiskerinäringens främjande. Utskottets majoritet har icke gått med på bifall till motionerna, men 12 reservanter har reserverat sig för dessa. Inom parentes vill jag nämna att motionerna är undertecknade av 6 ledamöter i denna kammare och 17 i andra kammaren.

Överskottet på krigsförsäkringen blev 304 miljoner kronor. Om man drar ifrån cirka 10 miljoner kronor, som avsatts till olika ändamål, återstår 294 miljoner kronor. Av premierna till denna försäkringsrörelse har cirka 200 miljoner kronor betalats i utländska hamnar på sjöfart mellan sådana hamnar eller för exportfart från svenska hamnar till utländska. Knappt 100 miljoner kronor i premier har erlagts inom Sverige. När man i propositionen och statsutskottsutlåtandet anser att dessa överskottsmedel bör användas till avbetalning av statsskulden och anför den motiveringen, att dessa premier har belastat det svenska folkhushållet, så bör man komma ihåg att den belastningen rör sig endast om knappa 100 miljoner kronor. För resten kan man ju använda samma motivering om alla statliga utgifter till olika ändamål.

Nu föreslår Kungl. Maj:t att av dessa överskottsmedel 10 miljoner kronor avsättes till handelsflottans välfärdsfond för anordnande av sjöfartshotell m. m., 2 miljoner till en diversemedelsfond för sjöräddningsväsendet, 100 000 kronor till pensionering samt 2 500 kronor till en viss gratifikation. Återstoden skulle användas till avbetalning av statsskulden.

I motionerna påpekar vi att denna försäkring även har omfattat fiskefartyg. Därför har vi begärt att ett belopp skulle avsättas till en fond för fiskerinäringen. Man har då närmast tänkt sig att den skulle användas till säkerhetsanordningar för fiskefartyg, vilket givetvis också innebär säkerhetsanordningar för den mindre sjöfarten och inte bara för fisket. Här vill jag inom parentes säga, att fiskeristyrelsen av innevarande års riksdag begärt mellan 140 000 och 150 000 kronor — om jag inte minns fel — för anordnande av fiskefyrar. Kungl. Maj:t föreslog 50 000 kronor, och riksdagen beviljade 60 000. Vidare skulle den tänkta fondens medel användas till undersökningsfartyg för fisket och fiskehamnsförbättringar.

Utskottet anför nu, att premierna för fiskefartyg endast uppgår till 1 394 000 kronor men att utgifterna för dessa fartyg har gått till 2 357 200 kronor, varför för dem föreligger ett underskott på 963 200 kronor. Men dessa siffror visar ju också de risker, som våra fiskare har tagit under kriget för att bidra till det svenska folkhushållets försörjning. Jag har gått igenom sex års statistik, från och med 1940 till och med 1945. Under denna tid ilandfördes i vårt land 755 miljoner kg fisk från saltsjön. Envar kan tänka sig vad detta betydde under den tid, då vi hade knappt om livsmedel. När vi är hungriga kan vi ju inte äta vare sig järnmalm eller pappersmassa. Vi måste tänka oss situationer där försörjningsläget blir sådant, att vi är tvungna att lita till vad som kan produceras inom landet, och då har vi ju närmast att lita till jordbruket och fisket. Man måste sålunda även tänka på vad dessa näringar betyder för det svenska folkhushållet.

På sidan 6 anför utskottet vissa betänkligheter mot att bifalla motionerna. »Det är icke möjligt för utskottet att bedöma angelägenhetsgraden av dessa ur sitt sammanhang lösryckta arbetsobjekt i förhållande till övriga behövliga anstalter på ifrågavarande område. Härtill är att märka, att möjligheterna att iångsätta nya byggnadsföretag för när-

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

varande äro begränsade» — det sista har utskottet sagt därför att det i motionerna ansetts, att en del av dessa medel även skulle användas till förbättring av fiskehamnar.

Gentemot detta utskottets resonemang, som icke låter på mig övertygande, vill jag säga, att riksdagen när det gäller säkerhetsanstalter för fisket varje år brukar ställa ett visst belopp till Kungl. Maj:ts och fiskeristyrelsens förfogande, vilka medel dessa sedan får använda där de mest behövs. Vad fiskehamnsarbetena beträffar godkände riksdagen 1948 en flerårsplan för fiskehamnsarbetena vid landets kuster, en plan som då beräknades i utförande kosta 28 miljoner kronor. Förslagsställarna tänkte sig få dessa arbeten utförda på fem år. Riksdagen tänkte sig från början en något snabbare takt än som sedan iakttagits. Från budgetåret 1947/48 och till och med 1951/52 har riksdagen emellertid endast anslagit 6,6 miljoner kronor för ändamålet, det vill säga ungefär vad som skulle gå åt under ett enda år om man skulle realisera arbetsprogrammet.

Här föreligger sålunda en betydande eftersläpning i det arbetsprogram, som riksdagen en gång har godkänt. Under sådana förhållanden synes det mig inte saknas möjligheter för Kungl. Maj:t att av överskottsmedlen på krigsförsäkringsfonden använda det belopp vi motionerat om för fiskerinäringen. Om i något fall Kungl. Maj:t skulle sväva på målet, finge regeringen väl fråga riksdagen i den detaljen.

Till vad utskottet anför beträffande byggnadstillstånd och svårigheter på byggnadsmarknaden vill jag säga, att vi av dagens tidningar att döma inte alls vet i vilket läge vi kommer att befinna oss på det området under den närmaste framtiden. Jag undrar om det inte kan finnas behov av att ha medel tillgängliga för utförande av även detta slag av offentliga arbeten.

Jag skall inte uppehålla tiden längre, herr talman. Jag vill bara tillägga att jag anser att det skulle vara lättare för statsmakterna att nu, vid behandlingen av frågan hur man skall använda dessa

överskottsmedel, lämna ett anslag för det ändamål vi föreslagit, än att i framtiden behöva ta hänsyn till om varje detaljanslag på detta område inverkar på driftbudgeten, om det betyder någonting i skattehänseende och så vidare.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande förgade reservationen.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Statsutskottet har i det stora hela taget varit enigt när det har behandlat föreliggande proposition. Utskottet är enigt om att överskottsmedlen bör användas för att nedskryva statsskulden. Vi finner det vara fullt i sin ordning att så sker. Det är endast på en punkt som utskottet varit oenigt, och det gäller de motioner, som herr Hällgren nu nyss berörde. Där har tolv av utskottets ledamöter velat biträda motionärernas yrkande att också avsätta något av överskottsmedlen för fiskets främjande.

Det är nämligen två verksamhetsfält som varit föremål för denna krigsriskförsäkring, handelsflottan och fiskeflottan. Departementschefen har i propositionen anført, att handelsflottan har gjort en betydande insats under kriget. Han har ansett det vara riktigt att något av överskottsmedlen får återgå till dess verksamhet för att på olika områden främja sjöfartens intressen. Vad han har sagt om handelsflottan har inte utskottet gjort någon erinran emot, men vad som är sagt om handelsflottan kunde med samma rätt ha sagts om fiskeflottans insatser.

Ingen i denna kammare vill väl bestrida att också det svenska fisket gjorde betydande insatser under kriget och fick göra oerhörda offer för att kunna bedriva sin för landet viktiga verksamhet. Men departementschefen har tydligen av någon anledning glömt bort eller förbisett att fisket var en näringsgren, som hade del i denna försäkring och som även den var för landet betydelsefull och därför borde ihågkommas när det gällde att fördela

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

litet av det överskott som uppstått på krigsförsäkringsverksamheten.

Det är i detta avseende motionärerna har velat få en rättelse till stånd och föreslagit likställighet mellan de båda berörda parterna, handelssjöfarten och fiskenäringen, så att båda skulle få en slant med av det stora överskott som finns.

Utskottets majoritet har försökt resonera bort detta dels genom att hänvisa till att fisket redan skulle ha fått ut ett så stort försäkringsbelopp att det inte kan anses ha någon fordran, dels genom att förklara att utskottet inte kan bedöma, huruvida de ändamål, till vilka motionärerna föreslår att medlen skulle användas, är de mest angelägna och att det, när det gäller fiskehamnar, för närvarande inte finns några möjligheter att igångsätta nya byggnadsföretag.

Jag skall inte uppehålla mig mycket vid det förstnämnda skälet, som bygger på den matematiska beräkningen att premierna uppgått till så och så mycket och det utbetalade försäkringsbeloppet till så och så mycket — herr Hällgren har redan berört den saken. Jag vill bara i förbigående säga att det är fullkomligt orimligt att bedöma en försäkringsverksamhet på det sättet. Det förekommer inte i något fall att man, om olyckan inträffar, väger ersättningens i förhållande till vad försäkringstagaren betalat i premier, utan han får ut ersättning i förhållande till skadans omfattning.

Vad sedan beträffar frågan om att ta ga ifrågavarande medel i anspråk för diverse ändamål, speciellt för hamnbyggnadsföretag, är det riktigt vad utskottsmajoriteten har sagt om att möjligheterna till sådana företag nu är begränsade. Men denna begränsning är i dag uteslutande beroende av brist på medel. Det är på grund av de ringa anslag som riksdagen har lämnat till fiskehamnsbyggen som möjligheterna att utbygga fiskehamnarna i dag är begränsade. De är icke begränsade genom brist på arbetskraft, maskiner, arbetsobjekt eller materiel, utan begränsningen beror som sagt just på bristen på medel.

Därför vore det tacknämligt om man kunde få en liten slant för att utvidga denna verksamhet.

Därutöver finns det, såsom reservanterna påpekat, andra ändamål som också är mycket behjärtansvärda. Jag vill därvidlag särskilt framhålla försäkringen av fiskebåtar och fiskeredskap. För närvarande har ju fiskare ingen möjlighet att försäkra sina redskap, eftersom inga försäkringsföretag vill teckna sådana försäkringar, och när det gäller båtarna är det mycket svårt att få teckna försäkring för hela värdet. Det är ingenting ovanligt att en fiskebåt, som i dag har ett värde av 200 000 kronor, går ut på fiske försäkrad endast till en tredjedel av värdet. För en försäkringsverksamhet, där man täcker hela värdet av båtar och redskap, erfordras fonder som säkerhet, och det är just med tanke på att skapa en dylik fond som motionärerna här har föreslagit att en del av överskottet på krigsförsäkringen skall läggas som grund för en sådan utbyggd försäkringsverksamhet. Bland andra ändamål, som bör beaktas och som kan komma att få stor betydelse för fisket, kan jag exempelvis nämna fyrbelysningen som fiskarna ofta får bekosta själva när det gäller för fisket erforderliga farleder och inlopp till fiskehamnar.

Vi reservanter finner således att det är fullt logiskt, om man utgår från departementschefens resonemang om återbäring till sjöfarten och till säkerhetstjänsten till sjöss — livräddningssällskapet — att också fiskerinäringen blir ihågkommen och får en liten del av dessa pengar. Här har föreslagits 5 miljoner kronor. I förhållande till hela summan, i runt tal 300 miljoner kronor, är det ju ändå en ganska blygsam återbäring som här ifrågasättes.

Det är ju också på det sättet att för fisket föreligger alltjämt risker. Det inträffar olyckor, förorsakade av handlingar under kriget. Ännu inträffar det att fiskebåtar blir minsprängda och att redskapen fastnar i under kriget sänkta fartyg eller flygmaskiner. Fisket får således alltjämt dras med risker och

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

skador, direkt vållade av under kriget utförda handlingar. Så mycket mer berättigat är det att fisket får något med av det överskott, som här står till disposition.

Det är på dessa grunder, som reservanterna i statsutskottet har funnit, att motionärernas hemställan är så väl motiverad, att riksdagen bör biträda densamma.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Gustaf Karlsson, Ohlon, Näsström* och *Herbert Hermansson*.

Herr GILLSTRÖM: Herr talman! Statsutskottet och närmast dess första avdelning har mycket ingående prövat de skäl, som anförts av motionärerna och nu av reservanterna för ett frångående av regeringens förslag beträffande dessa medels disponering. Vid de övervägandena har avdelningen givit motionärerna tillfälle att personligen inför avdelningen framföra sina synpunkter. Det råder inga delade meningar om att de synpunkterna är beaktansvärda och behjärtansvärda. Men de skäl som har framförts har ändå inte ansetts vara sådana, att de borde föranleda ett frångående av de budgetprinciper, som riksdagen hittills brukat tillämpa. Därom har man varit fullständigt ense inom avdelningen.

En liknande statlig försäkringsverksamhet bedrevs under första världskriget. Även då uppstod ett visst överskott, som den gången helt disponerades för betalning av statsskulden. Nu är överskottet betydande, inemot 300 miljoner kronor, och Kungl. Maj:t föreslår, att det väsentligen skall användas till att avbetala statsskulden, en statsskuld som ju som bekant mycket starkt steg på grund av krigets verkningar. Dessutom föreslår Kungl. Maj:t ett par anslag till sådana ändamål, som avser att uppmuntra sjöfolket med hänsyn till dess insatser under kriget. Det föreslås ett anslag på 10 miljoner kronor för att for-

cera uppförandet av vissa sjöfartshotell, som man redan arbetar med men för vilka medelsanvisningen är mycket obetydlig. Det föreslås också ett par miljoner kronor för vissa säkerhetsanstalter för sjöfarten och fisket, bl. a. snabbgående sjöräddningsbåtar.

Avdelningen och utskottet har funnit att dessa ändamål har en så direkt anknytning till ursprunget för dessa överskottsmedel, att utskottet har velat tillstyrka anslag för dem.

Det är ganska klart, herr talman, att om man utöver dessa anslag ville leta i budgeten efter andra anslagsposter, som är otillräckliga, skulle man finna många, många sådana, inte bara direkt besläktade med det område som det här gäller utan även vid sidan därav. Man skulle säkert finna, att praktiskt taget alla anslagsbehov är otillräckligt tillgodosedda — detta gäller alltså inte bara fiskehamnarna och andra med den här ifrågavarande verksamheten besläktade ändamål.

Utskottet har emellertid inte ansett sig kunna gå in på någon prövning av de frågorna. Framför allt har utskottet inte ansett, att bara därför att nu ett par sådana ändamål blivit föremål för motioner, så skulle riksdagen ställa dem i någon sorts förmånsställning utan att samtidigt väga dem mot andra, sannolikt lika berättigade önskemål om anslagsförstärkningar.

Utskottet har därför ansett sig böra hänvisa även dessa önskemål till den normala vägen över budgeten. Detta gäller även i fråga om fiskets främjande. Motionen därom avser ett anslag på 5 miljoner kronor. Den motiveras med dels de offer, som fiskets utövere bringade under kriget i sin tjänst för folkhushållet, och dels att fiskeflottan var försäkrad hos krigsförsäkringsnämnden. Det är dock ganska oklart vad man vill ha dessa fonderade pengar till. De två föregående talarna har inte lämnat någon riktigt övertygande motivering för sitt yrkande. Det är givet att man kan säga, att det finns behov av pengarna, men man bör väl ändå, innan man anvisar ett så stort belopp som 5 miljoner

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

kronor, ha lite mera bestämt klart för sig var pengarna skall sättas in.

Vad beträffar fiskehamnarna, som alldeles särskilt angivits, gäller ju att riksdagen redan för innevarande budgetår behandlat frågan i samband med huvudtiteln. Riksdagen stannade då för ett anslag vilket liksom alla andra anslag nu för tiden är starkt begränsat. I detta sammanhang förelåg motioner om att höja anslaget ett stycke, men riksdagen — och även denna kammare — beslöt utan större tvekan att avvisa motionerna. Det är ungefär samma i och för sig berättigade anspråk som nu på nytt framföres motionsvägen.

Det är riktigt att fiskeflottan var försäkrad hos krigsförsäkringsnämnden, men man får inte alldeles bortse ifrån att fiskeflottans bidrag till överskottet på nämndens verksamhet är plus minus noll. Fiskeflottans premier täcker inte ens vad fiskeflottan tog ut i skadeersättning. Underskottet uppgår till närmare en miljon kronor, vilket belopp fiskerinäringen alltså redan har tagit ut av fonden. Det är klart att detta resultat kan sägas bero på att skadorna beträffande fiskeflottan var större än vad man försäkringstekniskt hade beräknat, men det kan också hända att underskottet på denna del av verksamheten kan bero på att man avsiktligt hade satt premierna för fiskeflottan alltför låga; det har lämnats uppgifter om att det torde ligga till på det sättet. Men då kan fiskeflottan rimligen icke säga att den har del i det överskott som i övrigt uppstått på sjöfartsförsäkringsverksamheten.

Beträffande de motioner, som gäller sjöfolkets pensioner och för vilka ingen reservation föreligger, har utskottet inhämtat, att proposition kommer att framdäggas under nästa års riksdag och att man då skall försöka lösa de problem, vilka motionärerna nu berör. Det är åtminstone avdelningens förhoppning att den lösningen skall bli så tillfredsställande, att motionärerna inte skall få anledning att klaga.

Precis samma sak gäller beträffande vad denna motion innehåller om säkerhetsanstalterna, d. v. s. den frågan kom-

mer upp i samband med budgeten för nästa budgetår. Då får kammaren och riksdagen det riktiga tillfället att, om man finner att medelsbehoven inte är tillgodosedda, visa sin generositet. Detta gäller även om alla andra önskemål som här har framförts.

Utskottet vill alltså, vilket jag har velat understryka, varna för att man i ett sådant här sammanhang går in för en anslagsbeviljning, som så att säga glider på sidan om den ordinarie och vanliga vägen. Det behöver inte anses att så sker, om kammaren bifaller vad Kungl. Maj:t föreslagit. Man måste nämligen ändå räkna med att vad Kungl. Maj:t föreslagit har varit föremål för prövning i någorlunda riktig ordning, medan motionärernas förslag över huvud taget icke varit utsatta för samma närgångna granskning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr THUN, EDVIN: Herr talman! Vid behandlingen av denna fråga på statsutskottets första avdelning kunde jag inte underlåta att framhålla stora sympatier för motionerna I: 438 och II: 528 avseende sjömannens pensionsförhållanden. Vad som gjorde att jag inte ansåg mig kunna driva frågan hårdare då var den starka argumentering, som framkom ifrån avdelningsledamöternas sida, varvid man, såsom herr Gillström mycket riktigt har påpekat, framhöll att de budgettekniska förhållandena utgjorde ett hinder att biträda motionärernas förslag. Jag böjde mig för den argumenteringen men framhöll ändå att det på något sätt borde starkare poängteras, att när denna fråga, vilket jag hoppas, kommer fram på riksdagens bord i form av en proposition, så skall Kungl. Maj:t ta hänsyn till den grupp av sjömän som jag här närmast tänker på, den som nu har tjänat ut och har otillfredsställande pensioner.

Jag utgår ifrån att de direktiv, som har lämnats till det organ som har i uppdrag att utreda denna stora pensionsfråga, inte speciellt tar sikte på den grupp

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

sjömän som jag här syftar på och som motionärerna anser bör få sin pensionsfråga bättre ordnad. Därför vill jag i dag framhålla vikten av att man, när denna fråga slutgiltigt framlägges för riksdagen, så långt möjligt skall ta hänsyn just till dessa gamla sjömän, så att de får sina pensioner tillfredsställande ordnade. Jag förstår dock att det kanske inte är riktigt att avsätta så mycket som 15 miljoner kronor, såsom här i motionerna har äskats, för detta låt vara behjärtansvärda önskemål, när utredningen inte föreligger fullständigt klar.

Jag har, som jag redan nämnt, böjt mig för den argumentering som har framförts, men jag väddar till Kungl. Maj:t att taga hänsyn till den grupp sjömän, som motionärerna här speciellt syftar på och som jag nu har talat för.

Herr BERGH: Herr talman! Jag tror det är anledning att lägga märke till att reservanternas motivering på sätt och vis är tvåfaldig.

De talar först fullt riktigt i största allmänhet om fiskets betydelse för folkhushållet och framför allt om dess betydelse för vårt folkhushåll under kriget. På den punkten har ju inte reservanternas givit uttryck åt någon annan mening än den som jag är förvissad om att vi alla hyser.

Den slutsats, som reservanternas drar av denna motivering, nämligen att man för fiskets befrämjande skulle vidtaga alldeles extraordinära åtgärder vid sidan av det vanliga anslagsbeviljandet, är emellertid såvitt jag förstår en slutsats, som man icke bör dra av det konstaterande som man har gjort. Det tillhör ju dock riksdagens arbetssätt att pröva anslagsäskanden i den ordning de kommer. Vi vill gärna ha reda på ändamålen. Vi vill ha en blick över vilka kostnader det rör sig om. Det förekommer sålunda enligt riksdagens sätt att arbeta en prövning från fall till fall allteftersom medelsbehoven anmäler sig.

Det har redan av herr Gillström sagts, att det förslag, som nu föreligger från reservanternas sida, icke i detta avse-

ende fyller de traditionella anspråken. Vi vet ingenting om hur mycket som egentligen kan behövas. Det finns inte någon exakt specifikation på vad de 5 miljoner kronorna skall användas till. På grund av detta resonemang drar jag slutsatsen, att hur mycket man än behärskar fiskets betydelse, måste denna näringsgren underkastas samma behovsprövning när det gäller anslag från statens sida som varje annan näringsgren.

Vad beträffar den andra arten av motivering som reservanternas åberopar, nämligen de av kriget föranledda risker, som fiskerinäringen fortfarande är utsatt för, tror jag visserligen att uppgifterna från reservanternas sida är riktiga och att det således kan finnas risker för både båtar och framför allt fiskeredskap på grund av sjunkna fartyg, sjunkna minor osv. Men när reservanternas därav drar slutsatsen att krigsförsäkringen följaktligen bör kvarstå på det sättet, att en del av överskottsmedlen ställs till förfogande just för dessa kvadröjande krigsrisker, förbiser reservanternas såvitt jag förstår en ganska viktig omständighet. Jag skulle nämligen vilja ifrågasätta, huruvida reservanternas uppgifter i det sammanhanget är alldeles tillförlitliga.

Det sägs i reservationen, sedan man konstaterat att minsprängning av fiskebåtar och förlust av fiskeredskap på grund av krigshandlingar alltjämt förekommer, att det senare slaget av skador vållar fiskarna stora förluster, *enär fiskeredskap icke kan bli föremål för försäkring.*

När jag första gången läste detta uttalande av reservanternas blev jag en aning överraskad, och jag har därför försökt att kontrollera uppgiften. Jag har därvid fått uppgift om att när statens krigsförsäkringsnämnd upphörde med sin verksamhet år 1946, övertog de svenska sjöförsäkringsbolagen för gemensam räkning krigsförsäkringen av både fiskebåtar och fiskeredskap, och detta skall ha skett i samförstånd med krigsförsäkringsnämnden. Krigsförsäkring skulle därefter ha beviljats fiskare på precis samma villkor som krigsförsäk-

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

ringsnämnden meddelat försäkring, och likaså skulle skadorna ha reglerats efter samma princip som nämnden gjorde. För att ytterligare markera detta har sjöförsäkringsbolagen för ändamålet anlitat samma man som var verksam vid skaderegleringarna under krigsförsäkringsnämndens verksamhet. Det framhålles emellertid, att fiskarna i relativt liten omfattning har begagnat sig av möjligheten att teckna denna krigsförsäkring.

Om de uppgifter, som jag här har återgivit, är riktiga, blir man litet funderksam när det anföres, att de risker som nu kvarstår efter krigets slut icke skulle kunna bli föremål för försäkring.

De bägge slag av argument, som reservanterna anfört — och jag hänvisar då särskilt till mitt resonemang i det första avsnittet — ger mig anledning att anse, att man icke för sådana extraordinära fall som det nu är fråga om kan gå någon annan väg än den propositionen och utskottets majoritet har anvisat.

Jag vill för den skull, herr talman, för min del biträda yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Jag hade inte tänkt återkomma mera i debatten, men efter herr Berghs anförande måste jag göra ett klarläggande.

Herr Bergh anförde såsom ett mycket vägande skäl att motionärerna och reservanterna inte hade angivit vartill dessa medel skulle användas. Om herr Bergh har läst motionen och reservationen torde det vara tämligen klart — om inte för herr Bergh så i varje fall för kammarens ledamöter i övrigt — att här är klart och tydligt angivet vilka ändamål dessa medel skulle tjäna. Motionärerna har pekat på försäkringsverksamheten för fiskebåtar, på ordnandet av fyrbelysningen i för fisket nödvändiga farleder och på utbyggandet av fiskehamnar.

Meningen är ju att medlen skall stå till Kungl. Maj:ts förfogande för att an-

vändas och utanordnas i varje särskilt fall sedan behoven ytterligare har prövats. Någon klarare bestämning tror jag inte det är möjligt att ange, och det har i varje fall inte gjorts när det har gällt medlens användning för sjöfartsändamål.

Herr Bergh talade också om försäkringen av fiskredskap. Om herr Bergh avsåg att det under kriget var möjligt att försäkra krigsredskap, så har han rätt, ty krigsskadeförsäkringen inbegrep såväl fartyg som redskap. Men sedan krigsskadeförsäkringen upphört har fiskarna — i varje fall storsjöfiskarna, alltså de som fiskar till havs — icke kunnat försäkra sina redskap. Det har pågått en utredning, som jag tror avslutades under detta år, i syfte att få till stånd en sådan försäkring. Förslag kommer möjligen att framläggas om att bilda något försäkringsföretag, där de skulle kunna försäkra redskapen. Men hittills har en sådan försäkring inte funnits i fredstid.

När jag nu har ordet, får jag kanske rikta mig också till herr Gillström. Han ville göra gällande, att ändamålen för medlens användande borde direkt ansluta till försäkringen. Ja, det är just vad fisket gör och har gjort. Fisket är det ena och sjöfarten det andra av de objekt, som varit försäkrade under kriget. Sjöfarten får en återbäring, men i fråga om fisket blir det avslag. Vad vi vill poängtera är just, att man inte skall göra skillnad mellan två bröder; man bör inte ge åt den ena men neka att ge åt den andra, utan man bör i stället ge i proportion till vars och ens insats.

Och fisket har gjort en insats under kriget. Att riskerna varit betydande framgår inte minst därav, att ersättningsbeloppen betydligt har överstigit vad man räknade med då premierna fastställdes. Även om fiskets andel av den totala krigsskadeförsäkringen under kriget varit liten, har fisket dock haft en mycket hög olycksfallsprocent. Det svenska fisket förlorade under kriget 30 fartyg och 89 man, och procentuellt är denna förlust mycket stor, även om den absolut taget givetvis inte kan mäta sig med

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

handelsflottans förluster; men man får ju se förlusterna i relation till den omfattning fisket utgjorde.

Det gäller här alltså två frågor som ligger på precis samma plan och inte kan skiljas åt. I båda fallen har en försäkring förekommit, och i båda fallen föreligger behov av att få något med av överskotten. I det ena fallet tillstyrker statsutskottets majoritet, men i det andra fallet avstyrker samma majoritet. Det är den inkonsekvensen som reservanterna vänt sig mot och som jag också hoppas att kammaren nu rättar till.

Herr statsrådet **ERICSSON**: Herr talman! Statsutskottet är enigt om att tillstyrka förslagen i den proposition, som nu behandlas. Vad debatten rör sig om är en utvidgning till att gälla även anslag för fiskets främjande. Jag är helt naturligt tacksam för enigheten om det förslag jag framlagt, men jag tvingas begära ordet av den anledningen, att man här gång på gång har velat framhålla att fisket blivit alldeles bortglömt i detta sammanhang.

Sakligt sett ligger det så till, att fiskets branschorganisationer inte har gjort någon som helst framställning till myndigheterna om anslag av dessa överskottsmedel. Det rör sig här om någonting som tillkommit under riksdagsbehandlingen. Jag skall inte ingå i någon argumentering om vad det kan bero på att man inte gjort framställningar om anslag. Jag vill i stället erinra om att man här inte avsett att ge pengar till någon viss näring som sådan. Man har velat anvisa en del av överskottsmedlen för rent sociala ändamål och även för verksamhet inom sjöräddningen; den sistnämnda verksamheten kommer ju alla till godo, som seglar på haven.

När nu ett antal reservanter i statsutskottet velat framhålla, att fisket har alldeles speciella svårigheter och att förlusterna till följd av krigshandlingar alltså fortsätter, så kan detta vara riktigt. Statens krigsskadenämnd har inte varit i verksamhet sedan budgetåret 1947/48, men det har under de följande

åren inträffat minsprängningar som förstås störst båtar och redskap. Kungl. Maj:t har beslutat ersätta dessa skador, och jag vill inför kammaren starkt betona, att förra riksdagen gav Kungl. Maj:t fullmakt att besluta om ersättning från anslaget till oförutsedda utgifter för de förluster, som eventuellt kunde vållas genom minsprängningar och av krigshandlingar på annat sätt föranledda olyckor. Kungl. Maj:t har också i ett par fall beviljat sådan ersättning. Talet om att fisket alltjämt skulle lida betydande förluster genom dessa även under senare tid förekommande olyckor är därför inte med sanningen överensstämmande.

Riksdagen har alltså givit Kungl. Maj:t fullmakt att täcka sådana förluster genom sitt beslut förra året, och jag kommer att vara angelägen om att å Kungl. Maj:ts vägnar begära förnyad fullmakt för nästkommande år. Jag har velat lämna den upplysningen för att det inte skall råda någon oklarhet i det avseendet, ty om man läser reservationen till utskottets utlåtande, får man den uppfattningen att det här gäller alldeles speciella förhållanden, som statsmakterna inte har beaktat.

Jag vill, herr talman, sluta med att understryka angelägenheten av att budgetfrågor behandlas på reguljärt sätt. Eftersom frågan om stöd åt fiskerinäringen har behandlats redan tidigare vid årets riksdag, leder ett fasthållande vid vedertagna budgetprinciper fram till en önskan, att statsutskottets utlåtande måtte godkännas av första kammaren.

Herr **BERGH**: Herr talman! Jag har bara ett kort genmäle att göra till herr Karl Andersson, som satte i fråga riktigheten av min uppgift, att reservationen och den till grund därför liggande motionen inte hade tillräckligt exakta ändamålsbestämningar, då det gällde dispositionen av det begärda anslaget.

För att kammarens ledamöter skall få reda på var sanningen ligger i detta fall, skall jag be att få citera klämman i den motion, som reservanterna yrkar bifall till. I motionen hemställes, »att riksdag-

Ang. dispositionen av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel.

gen måtte — — — besluta, att ett belopp av 5 miljoner kronor av statens krigsförsäkringsnämnds överskottsmedel skall avsättas till en särskild fond, som skall disponeras för i motionerna angivna åtgärder till fiskets främjande». Därmed avses enligt en sammanfattning i motionen bl. a. »säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg, garantikapital för fiskebåtsförsäkringar, kostnader för anskaffandet av ett nytt undersökningsfartyg m. m. för fiskeriväsendet samt till fiskehamnsförbättringar». Jag tror inte att den formuleringen fyller anspråken på exakta ändamålsbestämningar och exakta anslagsbelopp. Följaktligen tror jag inte heller att ett bifall till reservationen skulle ligga inom ramen för vad statsrådet nyss kallade en reguljär budgetbehandling.

Herr HÄLLGREN: Herr talman! Till herr Bergh såsom talesman för utskottsmajoriteten vill jag säga att reservationens uttalanden beträffande fondens användning inte synes mig mera svävande än utskottets egna rekommendationer då det gäller att anvisa 10 miljoner kronor till handelsflottans välfärdsfond för anordnande av sjöfartshotell m. m. samt att disponera 2 miljoner kronor för en effektivisering av sjöräddningsväsendet. Även i de båda av mig nu nämnda fallen får Kungl. Maj:t en fullmakt beträffande medlens användning, vilket är samma sak som reservanterna föreslår. I båda fallen blir det Kungl. Maj:t som får pröva och avgöra frågorna.

Med anledning av vad statsrådet sade om att det inte gjorts någon framställning från fiskerinäringen om anslag, vill jag säga att det säkert inte skulle ha lönat sig att komma med en framställning. Jag var en gång med om att i en framställning till Kungl. Maj:t begära medel, visserligen inte direkt till fiskerinäringen men för sjöräddningstjänsten. Det visade sig emellertid att vi måste tigga ihop pengarna, och vi tog tillbaka vår framställning före årets slut, emedan det var mycket små utsikter, fattade jag, att vi skulle få några medel.

Det görs årligen framställningar från myndigheter om anslag till fiskets främjande, hamnar, fyrar etc., men — jag vill sluta med att poängtera det — ständigt prutas avsevärda belopp i fråga om dessa anslagsäskanden.

Herr BJÖRNBERG: Herr talman! De synpunkter, som nyss framförts av herr Thun, synes mig värda alldeles särskilt beaktande. Vi, som bor i sjöstäder eller på andra platser utefter kusten och har nära nog daglig kontakt med sjöfolk och daglig erfarenhet av sjöfartens utomordentliga betydelse, har säkerligen en levande känsla av att motionen om hjälp åt sjöfolkets pensionering är mycket starkt motiverad. Sjöfolkets pensionsfråga är inte ordnad. Ofta träffar man gamla sjömän, sjömän av just den kategori som herr Thun talade om här, sjömän märkta av ett mödosamt och riskfyllt arbete på havet, ibland sjömän från segelskutornas tid, från första världskrigets tid, när torpederingar och andra krigshandlingar hörde till ordningen för dagen. De uttalar ofta sin bitterhet över att statsmakterna inte uppskattar det arbete, som de utfört. Hur skulle det ha gått med vårt lands försörjning, om dessa människor inte, ofta med eget liv som insats, upprätthållit förbindelserna med yttervärlden? Vad har man gjort för dessa gamla sjömän? Ingenting. De 41 miljoner kronor, som blev över på statens krigsförsäkringsverksamhet under första världskriget, användes för ett för sjöfarten så främmande ändamål som att täcka förluster som uppstått på våra krisorgans verksamhet. Och de 300 miljoner kronor, som blev över under andra världskrigets krigsförsäkringsverksamhet, skall gå till avbetalning på statsskulden — mycket behjärtansvärt och önskvärt i och för sig — och en relativt ringa del till andra behjärtansvärda ändamål, som här under diskussionen anförts.

Utskottet säger i sitt utlåtande att man inte kunnat biträda motionen, därför att man nästa år förväntar en proposition i ärendet rörande sjöfolkets pensione-

Ang. distriktsveterinärernas inkomstförhållanden.

ring. Jag tror emellertid att om i motionen begärda 15 miljoner kronor avsattes för det ändamål, som nu föreslagits, skulle det gå lättare nästa år, när frågan skall lösas, att göra detta på ett sätt som mindre belastar sjöfolket självt och mindre belastar rederierna, som nu arbetar under mycket besvärliga förhållanden, speciellt inom den mindre skeppsfartens område. När nu dessa överskottsmedel tages i anspråk för avbetalning å statsskulden, blir det värre att få erforderliga medel för ändamålet nästa år.

Jag förstår att det inte är någon ting att göra åt saken just nu, då utskottet avstyrkt motionen och det inte föreligger någon reservation, men jag vill, eftersom departementschefen här är närvarande, uttala den förhoppningen, att propositionen om sjöfolkets pensionering verkligen kommer att framläggas nästa år och att man, när man utarbetar den, tar vederbörlig hänsyn till att staten förtjänat svindlande summor på sin krigsförsäkringsverksamhet just under de tider och förhållanden, då vårt sjöfolk hade det som mest prövosamt och riskfyllt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hällgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 212, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 62.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. distriktsveterinärernas inkomstförhållanden.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376) m. m. jämte i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 240, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 10 oktober 1952, föreslagit riksdagen att dels antaga vid berörda statsrådsprotokoll fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376), dels jämväl i övrigt godkänna en vid statsrådsprotokollet såsom bilaga fogad överenskommelse rörande distriktsveterinärernas inkomstförhållanden, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunde erfordras i anledning av vad sålunda förordats.

I anslutning till en inom civildepartementet träffad förhandlingsöverenskommelse hade i propositionen huvudsak-

Ang. distriktsveterinärernas inkomstförhållanden.

ligen föreslagits, att distriktsveterinärerna skulle från och med den 1 januari 1953 erhålla förbättrade inkomster dels genom en 25-procentig höjning av de i veterinärtaxan intagna arvodesbeloppen, dels genom en höjning av de i löneplan 4 i statens löneplansförordning angivna lönebeloppen. Härigenom avsågos dessa tjänstemän genomsnittligt skola erhålla en sammanlagd inkomst av sin tjänst, som överensstämde med eller något överstege det relativa löneläge, som för dessa tjänstemän blivit en följd av 1947 års lönereglering. De årliga kostnadsökningarna hade beräknats till 0,8 miljoner kronor i fråga om taxeinkomsterna och 0,3 miljoner kronor i fråga om lönerna.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herrar *Ericsson* i Näs och *Rubbestad* väckt motion (II: 674), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 240 dels måtte uttala, att de i gällande veterinärtaxa intagna arvodesbeloppen skulle utgå med 15 procents tillägg i stället för i propositionen förordade 25 procent, dels också måtte besluta om ändring av lydelsen av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376) i överensstämmelse med motionens syfte.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 674,

a) antaga i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 10 oktober 1952 omförmålt förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376);

b) jämväl i övrigt godkänna vid samma statsrådsprotokoll såsom bilaga fogad överenskommelse;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunde erfordras i anledning av vad under a) och b) förordats.

Reservation hade anförts av herr *Pålsson*, fru *Svensson* samt herrar *Svensson* i Grönvik, *Rubbestad*, *Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 674,

a) antaga av reservanternas förordade förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ statens löneplansförordning den 30 juni 1947 (nr 376);

b) med av reservanternas förordade jämkningar godkänna vid statsrådsprotokollet över civilärenden för den 10 oktober 1952 såsom bilaga fogad överenskommelse;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunde erfordras i anledning av vad under a) och b) förordats.

I den av reservanternas förordade motiveringen hade anförts bland annat:

»Utskottet anser, att den ovan påtalade risken för att veterinärerna icke anlitas i för djursjukvården önskvärd omfattning motiverar, att arvodeshöjningen fastställes till en lägre procentsats än vad som föreslagits i propositionen. Utskottet vill därför föreslå, att distriktsveterinärernas i veterinärtaxan intagna arvodesbelopp höjes med 15 procent i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 25 procent. Med en sådan femtonprocentig arvodeshöjning kan taxehöjningen beräknas medföra en ökning av distriktsveterinärernas inkomster med sammanlagt omkring 500 000 kronor per år. Då detta icke bör föranleda någon minskning av de i propositionen föreslagna sammanlagda inkomsterna för distriktsveterinärerna, förutsätter utskottet, att de fasta lönerna ökas ytterligare med det mellanskiljande beloppet ca 300 000 kronor till sammanlagt 600 000 kronor för år. Härigenom kommer veterinärernas löneförbättring att få bäras med hälften av staten och hälften av djurägarna. De härför nödvändiga ändringarna i löneplansförordningen torde få vidtagas av Kungl. Maj:t.»

Ang. distriktsveterinärernas inkomstförhållanden.

Herr PÅLSSON: Herr talman! Till det föreliggande utskottsutlåtandet finnes fogad en reservation, som är avgiven av sex av statsutskottets ledamöter. Då jag befinner mig bland dessa sex ledamöter, skall jag be att få säga några ord i anslutning till reservationen.

Detta ärende gäller en lönefråga för veterinärer. Det förhåller sig på det sättet, att reservanterna inte har någonting att erinra mot den förbättring, som föreslås för dessa befattningshavare. Det rör sig här endast om en skiljaktighet i uppfattningen om fördelningen av denna inkomstförbättring. Utskottet har för sin del förordat, att veterinärerna lönevågen skulle erhålla en förbättring, som sammanlagt skulle ge dem en ökad inkomst på 300 000 kronor, och att den övriga inkomstförbättring, som skulle komma dem till del, skulle ske i form av taxeökning — alltså en höjning av arvodesbeloppen för deras förrättningar — vilket beräknas ge dem en inkomsthöjning av 800 000 kronor. Utskottet har anfört en del skäl för en sådan uppdelning, bland annat det skälet, att de nu gällande taxebeloppen i stort sett varit oförändrade sedan 1914, bortsett från en viss omprövning och avvägning i början av 1920-talet. Formellt lär nog detta motiv kunna anses riktigt, men man får väl i det sammanhanget komma ihåg, att det väl endast är formellt som motivet är riktigt. Resekostnaderna var vid det laget helt andra. Reseersättningen utgick för all del efter en varierande skala med hänsyn till reseavståndet, men de avstånd, som har betydelse i detta sammanhang, är ju de längre. Som exempel kan nämnas att resekostnadsersättningen då utgick med 15 öre per kilometer för avstånd över 30 kilometer. Läget är inte detsamma i den delen nu, och ser man det angivna skälet att taxorna varit oförändrade i förhållande till de stegrade resekostnadsersättningarna, tycker jag nog att ifrågasatt skäl är av mycket formell natur.

Vi som står för reservationen har ingen erinran emot utan har tvärtom funnit det vara riktigt, att dessa befattningshavare får den förbättring som av-

ses, men vi önskar åstadkomma en annan fördelning. I stället för den ökning med 25 procent av arvodesbeloppet, som utskottet föreslår, hemställer reservanterna att arvodena ökas med 15 procent och att resten täckes via den fasta lönen. På så sätt, menar vi, skulle staten och djurägarna i huvudsak få svara för hälften vardera av kostnaden för den förbättring, som veterinärerna här skulle få. Vi tror att det är riktigt även av det skälet, att om man tar med i beräkningen den ifrågasatta arvodeshöjningen plus de numera väsentligen ökade resekostnaderna så finnes anledning befara, att denna granska kraftiga arvodeshöjning kan komma att medföra en försämring av djursjukvården. Den omständigheten att mindre bemedlade kan erhålla visst statsbidrag för sin djursjukvård läser ej helt kunna motverka denna befarade tendens till försämring. Någon försämring vill man inte ha i något slags sjukvård, och detta bör väl gälla även då det är fråga om djursjukvården. Det kan med skäl befaras att en sådan åtgärd som den här föreslagna med så pass kraftiga taxehöjningar som de, vilka skulle bli följden av ett bifall till utskottets förslag, skulle kunna medföra en ökning av kvacksalveriet på djursjukvårdens område, vilket ingalunda är önskvärt. En försummad djursjukvård medför naturligtvis i första hand förluster för djurägarna, men det torde vara lika menligt att den i andra hand medför en nationell förlust.

Det är från dessa skäl reservanterna har utgått vid utformningen av sin reservation. Jag skall inte trötta med ytterligare utläggningar, utan jag ber, herr talman, att med det sagda få yrka bifall till reservationen.

Herr SUNDELIN: Herr talman! Som herr Pålsson har påpekat utgår ju veterinärernas ersättning dels i form av lönenligt statens löneplansförordning och dels i form av taxekomster. Herr Pålsson påpekade ju också, att taxebeloppen i stort sett varit oförändrade sedan 1914, under det att den fasta lönen har ökats

Om restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer m. m.

på samma sätt som för övriga statsanställda. Utskottsmajoriteten har ansett det under sådana förhållanden vara motiverat med den höjning av taxan med 25 procent som föreslås i propositionen. Visserligen kan man ju medge, att veterinärkostnaderna på en del lantbrukare kan bli ganska känbara, men om man tar hänsyn till penningvärdets förändring så torde man inte med skäl kunna påstå, att denna 25-procentiga höjning av veterinärtaxan är obefogad. Av propositionen framgår, att veterinärförbundet har begärt att taxan skulle höjas med 65 procent, alltså betydligt mera än som föreslås i propositionen. Det framgår också av propositionen att man inom civildepartementet vid utredning konstaterat, att den sammanlagda inkomsten av taxa och lön för distriktsveterinärerna relativt sett nu är lägre än omedelbart efter genomförandet av 1947 års löne reglering och att detta sammanhänger med att distriktsveterinärernas taxekomster, som 1947 torde ha uppgått till ungefär samma belopp som löneinkomsterna, därefter inte har ökat i samma omfattning som sistnämnda inkomster.

Utskottsmajoriteten har, som sagt, ansett, att man med detta för ögonen icke kunde motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag om 25 procents höjning av taxekomsterna, och jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pålsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 213, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförhållandena för vissa läkare vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 59, i anledning av väckta motioner om restitution av skatt å bensin, som förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

I de inom riksdagen väckta till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 103 av herr *Ivar Nilzon* m. fl. och II: 139 av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl. hade hemställts att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som tillämpats vid restitution av tilläggsskatten å bensin som förbrukats vid jordbruket till driften av bensindrivna traktorer under år 1950 — förordna om restitution med 20 öre per liter av den enligt 1929 års förordning utgående skatten å bensin som från och med den 1 januari 1952 och tills vidare förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet yttrat bland annat:

»Sammanfattningsvis vill utskottet framhålla, att under senare år flera olika restitutionssystem diskuterats samt att, efter det att det senast framlagda förslaget remissbehandlats, material kommer att föreligga för en provisorisk lösning av jordbrukets restitutionsfråga. Utskottet förväntar därför att proposition i ämnet skall framläggas i början av nästa års riksdag, och utskottet anser att rätten till restitution bör avse skatt å bensen, som från och med den 1 januari 1953 användes vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

Genom vad ovan anförts anser utskottet motionerna besvarade.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att de likalydande motionerna I: 103 av herr Ivar Nilzon m. fl. och II: 139 av herr Svensson i Stenkyrka m. fl. om restitution av skatt å bensen, som förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer, måste anses besvarade genom vad utskottet ovan anförte.»

Herr **PETRÉN**: Herr talman! Jag har inte begärt ordet bara för att uttrycka tillfredsställelse över att denna gamla fråga ser ut att kunna bli löst. Den har ju under den tid den stått öppen åsamkat folkhushållet kostnader på 8 å 9 miljoner kronor om året, och rationaliseringssträvandena har försvärats inom ett viktigt område. Jag har begärt ordet främst för att rikta finansministerns uppmärksamhet på att om riksdagen nu tar ståndpunkt i denna fråga för jordbrukets del, så borde detta föranleda att en proposition framlägges om motsvarande lösning för industriens del. För industriens interna transporter är ofta en rationell lösning att använda bensindrivna last- och dragtruckar, som aldrig lämnar industriområdet och alltså icke kommer ut på de allmänna vägarna, vilkas underhåll bekostas av bensinskatten. Bensinskatt utgår trots detta för dessa truckar och gör att övergången till rationellare transportmedel försvåras. Detta är ganska beklämmande, när vi väl alla är på det klara med betydelsen av att förbilliga transporterna.

Ang. riksdagens snabbprotokoll m. m.

Jag vill med andra ord, herr talman, vädja till finansministern, att när en proposition läggs fram angående jordbrukets traktorer, låta den propositionen även omfatta industriens bensindrivna fordon för intern transport.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Ang. riksdagens snabbprotokoll m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om fortsatt utgivning av tryckta debattprotokoll under 1953 års riksdag.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt att riksdagen, i anledning av en av fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse till bankoutskottet den 16 oktober 1952 gjord framställning, måtte

1) uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att vidtaga erforderliga försöksanordningar för utgivning jämväl under 1953 års riksdag av tryckta debattprotokoll;

2) under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 1) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för ifrågavarande ändamål taga i anspråk ett belopp av förslagsvis 150 000 kronor av vederbörande under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. uppförda förslagsanslag.

Herr **NÄSGÅRD**: Herr talman! Det är inte min mening att på något sätt framföra invändningar emot bankoutskottets utlåtande om snabbprotokollen, utan jag har endast begärt ordet för att stryka under några synpunkter. Jag anser för min del att anordningen med snabbprotokoll, för att allmänheten skall ha tillfälle att få en ordentlig redogörelse för vad som förekommit i riksdagen, är mycket värdefull. Svagheten hittills är ju att antalet prenumeranter på dessa snabbprotokoll är så försvinnande litet. Under vårriksdagen var det till en början, enligt reciten här, sammanlagt en-

Ang. riksdagens snabbprotokoll m. m.

dast 380 prenumeranter, och sedan vissa åtgärder vidtagits ökades antalet med 32 i första kammaren och 71 i andra, så att det sammanlagt blev 483 prenumeranter.

Tillsammans med herr Johannesson väckte jag vid vårriksdagen en motion att man skulle sänka priset på dessa protokoll. Man tar nu 20 kronor per kammare och år, och det tror jag är så pass styvt tilltaget att enskilda personer i allmänhet drar sig för att prenumerera. Nu säges det att ett pris av 20 kronor får anses lågt i förhållande till framställnings- och distributionskostnaderna. Jag tror visst att detta är riktigt, men jag tror samtidigt att det inte har någon ekonomisk betydelse för statsverket om man tar en femma eller tia mer eller mindre för dessa protokoll. Hela kostnaden för dem beräknas för nästa budgetår till 150 000 kronor, och de pengar som man får in genom prenumerationen kan aldrig stiga till några stora summor. Nu har bankoutskottet efter förslag av riksgäldsfullmäktige hemställt att priset skall sänkas till 15 kronor, och det noterar jag som motionär med tillfredsställelse. Jag hoppas att man ett annat år skall kunna gå ett stycke längre och sänka till 10 kronor som vi angav i vår motion.

Det framhålles i reciten att det övervägande flertalet prenumeranter återfinns bland de politiska och fackliga organisationerna samt hos pressen och att prisfrågan knappast skulle kunna ha någon inverkan på prenumerationsfrekvensen inom dessa grupper. Jag tror tvärtom att den kan få inverkan även där. Visserligen finns det väl politiska partier som har så gott om pengar att det inte gör dem någonting om de betalar 20 kronor för dessa protokoll eller 15 eller eventuellt 10, men jag vet åtminstone att det parti jag tillhör, bondeförbundet, inte är utrustat med penningmedel i den utsträckningen. För resten skulle jag vilja säga att även om riksorganisationerna kan ha råd att prenumerera på ett eller annat exemplar, så finns det ju distriktsorganisationer och avdelningar ute i bygderna som gärna

skulle vilja ha protokollen om priset vore överkomligt.

Jag skulle också vilja kasta fram här att när man nu skall göra ansträngningar för att sprida dessa protokoll bör man inte glömma bort de politiska ungdomsorganisationerna. Sveriges riksdag behöver göra sig känd ute i landet så mycket som det är möjligt och kanske främst bland ungdomen, särskilt som tidningarna i vårt land inte ger någon fullödlig bild av riksdagsarbetet. Även om det förekommer mycket stora frågor i riksdagen är referaten ofta så ofullständiga att allmänheten inte får någon verklig uppfattning om vad som har förekommit. Där skulle snabbprotokollen kunna göra nytta, om de komme ut bland allmänheten.

Jag skall som ett exempel på ungdomsorganisationer nämna vår egen, Svenska landsbygdens ungdomsförbund, som har 1 530 avdelningar i landet med ett medlemsantal av sammanlagt 105 000 vid senaste årsskiftet. Det finns ju flera stora ungdomsorganisationer, och jag tror att de skulle kunna intresseras för dessa protokoll.

En mycket stor svårighet har man med tryckerierna, enligt vad utredningen visar. Det gick ju sönder i våras i andra kammaren. Här står att det dröjde på slutet ända till tio dagar innan man fick ut protokollen. Om det vissa tider skulle vara alldeles omöjligt att få protokollen tryckta i tid, anser jag att man skall nöja sig med stencilerade exemplar hellre än att gå ifrån principen om snabba protokoll.

Herr talman! Det var dessa synpunkter jag ville framföra. Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr HERLITZ: Herr talman! När vi föregående år beslöt om snabbprotokollen, tillät jag mig i kammaren uttala, att jag var en mycket varm anhängare av det föreslagna nya systemet, men att jag trots detta måste hysa starka betänkligheter inför den konsekvens av snabbprotokollens införande, som man då be-

traktade såsom alldeles oundviklig, nämligen att vi finge lov att hålla plena av en kanske alldeles omåttlig längd, börjande kl. 10 och fortsättande kanske i nio timmar. Jag sade mig, att detta var en orimlig arbetsform.

Vid detta tillfälle är jag lika övertygad som någonsin om betydelsen av snabbprotokollen. De erfarenheter som man har fått tycker jag är enbart gynnsamma. Även om protokollet inte ännu har kommit till så flitig användning som man kanske kunnat hoppas, är jag förvissad om att de kommer att så småningom arbeta sig in det allmänna medvetandet. Man måste alltså hoppas, att systemet skall kunna upprätthållas. Under sådana förhållanden, herr talman, är det för mig en särskild glädje att konstatera i bankoutskottets utlåtande, att sloandet av kvällsplena och hela omläggningen av sammanträdestiderna icke har fått den effekt för debattprotokollen som man från börjat räknat med. Utskottet uttalar också, att en återgång till den tidigare tillämpade anordningen med särskilda förmiddags- och kvällsplena synes kunna ske, därest så av andra skäl befinnes lämpligt.

Herr talman! Det kan väl inte råda den minsta tvekan om att en sådan återgång av andra skäl är lämplig. Det är ju i själva verket en orimlighet med plena av en sådan längd som jag talade om. Inom alla de skilda verksamhetsområden, där vi eljest rör oss, vet vi ju att en människa inte kan med bibehållen aktivitet i själen sitta i en förhandling mer än två, tre, fyra eller, om man skall spänna sigt hårt, kanske fem timmar. Vist kan man sitta passiv på sin stol så lång tid som det varit fråga om, men att verkligen följa med i en förhandling, att i anda och sanning delta, det överstiger den mänskliga organismens förmåga då det gäller plena av denna längd.

Nu kan man ju säga, att denna konsekvens i fråga om svårigheten att delta i långa plena har kammarens ledamöter mycket friskt dragit även då det gällt kortare plena. Ja, det är mycket sant, att vi håller oss undan av varjehanda

Ang. riksdagens snabbprotokoll m. m. andra anledningar. Men, mina damer och herrar, jag anser att det är riksdagen ovärdigt att tillämpa arbetsformer, som måste utgå från den självklara förutsättningen, att vi inte *kan* delta i arbetet. Såsom jag ser saken skall en parlamentarisk församling ordna sitt arbete på ett sådant sätt, att det åtminstone är möjligt för dess medlemmar att vara med i förhandlingarna. Men det är inte ett parlament värdigt att ordna på det sättet att vi inte kan göra det. Vi är ganska unika med våra långa plena.

Jag får därför rikta en varm vädjan till dem som bestämmer i denna sak att göra vad göras kan — såvitt jag förstår går det mycket bra — för att vi från och med nästa riksdag skall komma över till en sådan ordning, att våra kammарplena blir av en rimlig längd. Att sträcka sina förhoppningar därhän, att man, såsom t. ex. i Danmark, har ett flertal plena varje vecka på två eller tre timmar — det betraktar man där som naturligt — är givetvis en utopi. Men vi kunde väl åtminstone få komma tillbaka till den ordning som vi hade före snabbprotokollens införande och som inte på något vis länder till förfång för det nya protokollsystemet.

Jag har givetvis intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckt motion angående förvaltningen av pastoratens boställsskogar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 50 med anledning av väckta motioner angående sammanslagning av hus-hållningssällskap och lantbruksnämnd till ett organ;

nr 51 med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser

Om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

ett byte av markområden i Västernorrlands län jämte i ämnet väckt motion;

nr 52 med anledning av väckta motioner angående organisation av exporten av jordbruksprodukter; och

nr 53 med anledning av väckta motioner angående komplettering av sådana fastigheter som fått sitt skogsinnehav väsentligt förminskat genom framdragande av kraftledning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 54, med anledning av väckta motioner om utredning rörande en successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 317 av herrar *Bengtson* och *Eliasson* samt II: 421 av herr *Larsson* i Luttra m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om en successiv försäljning av statens jordbruksdomäner, syftande till en avveckling av den statliga verksamheten på detta område med beaktande av de synpunkter, som anförts i motionerna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 317 och II: 421 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet anført bland annat: »Enligt utskottets mening synes det emellertid icke möjligt att i dagens läge med någon större grad av säkerhet bedöma, i vilken utsträckning kronoegendomar framdeles kunna erfordras för statliga eller av staten främjade ändamål. Med hänsyn härtill anser utskottet icke önskvärt, att jordbruksdomänerna avyttras i andra fall än då särskilda skäl tala därför.»

Reservationer hade anmälts

1) av herr *Tjällgren*, som dock ej antytt sin åsikt;

2) av herrar *Bror Nilsson*, *Ebbe Ohlsson*, *Hæggbloom* och *Boman* i Stafsund, vilka ansett, att det nyss återgivna stycket av utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Enligt utskottets mening bör avyttringen av kronoegendomar, särskilt såvitt gäller de mindre egendomarna utan central belägenhet, ytterligare forceras. De under en följd av år redovisade förlusterna av statens jordbruksdomäner skulle på detta sätt kunna nedbringas och antalet självägande jordbrukare ökas. Härigenom skulle främjas en utveckling, som måste anses önskvärd ur det allmännas synpunkt.»

Herr NILSSON, BROR: Herr talman! Den reservation som jag jämte några kamrater i jordbruksutskottet har fogat till detta utlåtande, gäller endast ett stycke i motiveringen för utskottets avstyrkande. Det rör sig ju om en motionsvis framförd hemställan att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om en successiv försäljning av statens jordbruksdomäner, syftande till en avveckling av den statliga verksamheten på detta område.

Riksdagens revisorer sysslade under fjolåret mycket med frågan om lönsamheten vid statens jordbruksdomäner. Det fanns förvisso anledning därtill. Såsom kammarens ledamöter vet består statens domäner av f. d. kungsgårdar och kungsladugårdar samt av civila och militära boställen till ett antal av 1 290 år 1950. Deras antal har ju undan för undan minskats, och arealen utgör nu 61 804 hektar. Det sammanlagda taxeringsvärdet var 78 308 000 kronor, och arrendeavgälden på samtliga domäner uppgick till 3 676 0000 kronor. Dessa domäner har emellertid under de senaste fem åren endast åsamkat kronan förluster. År 1950 var förlusten inte mindre än 2 547 826 kronor. Statsrevisorerna har i sitt uttalande, vilket godtagits av årets

Om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

riksdag på sedvanligt sätt, bland annat framhållit att intet vore att erinra mot den successiva försäljning av kronoegendomar som ägt rum och alltjämt fortgår, i vart fall icke då det gäller mindre egendomar utan central belägenhet. »Det är att märka», säger revisorerna i detta sammanhang, »att möjligheterna för det allmänna att förvärva mark för exempelvis jordbruksrationalisering och för bostadsbyggande och andra allmänna ändamål numera genom lagstiftning avsevärt vidgats.»

Det synes reservanternas som om utskottets utlåtande i motiveringens andra stycke, där det säges icke vara möjligt att i dagens läge med någon större grad av säkerhet bedöma i vilken utsträckning kronoegendomar framdeles kunna erfordras för statliga eller av staten främjade ändamål, med hänsyn vartill utskottet anser det icke önskvärt, att jordbruksdomänerna avyttras i andra fall än då särskilda skäl talar därför, strider emot eller i varje fall föga överensstämmer med det uttalande som riksdagen på grundval av statsrevisorernas anmärkningar tidigare i år gjort. Att riksdagen ändrar uppfattning från år till annat har ju ofta kunnat iakttagas, men under ett och samma år borde en riksdag icke låta något sådant komma sig till last.

Enligt statsrevisorernas undersökningar uppgick kostnaderna för domänintendenterna samt jordbruksdomänernas andel i kostnaderna för domänstyrelsen under femårsperioden 1946—1950 till i genomsnitt 549 000 kronor om året. Det är klart att dessa kostnader jämte övriga synekostnader överstiger de mindre fastigheternas arrendeavgifter. Kostnaderna för syn och tillsyn är ju nästan lika stora för en liten som för en större enhet.

Domänstyrelsen säger också i sitt av jordbruksutskottet begärda yttrande över motionerna följande: »Genom försäljning av de minst bärkraftiga enheterna torde en förbättring av jordbruksdomänernas ekonomi kunna förväntas.» Vidare säger domänstyrelsen i sitt yttrande att antalet gårdar inom 60-hektarsgränsen utgör 558 — alltså till antalet

nära hälften av hela innehavet — samt att förhållandena vid dessa gårdar torde vara sådana, att flertalet lämpligen kan försälas för jordbruksändamål.

Det torde vara känt att de flesta arrendatorer ingenting högre önskar än att få köpa de av dem brukade fastigheterna och därmed nå det för de flesta jordbrukare eftersträfvade målet att bli ägare till den jord de brukar. Att så sker och i allt större utsträckning må kunna ske är utan tvivel också ett stort samhälleligt önskemål och intresse.

Herr talman! Jag ber därför att bekräftande motiveringen få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr ELIASSON: Herr talman! Ur sociala och andra synpunkter är det utan tvivel av betydelse, att den jordbrukande befolkningen i stor utsträckning äger den jord som den brukar. Jag har den principiella uppfattningen att ägandet och brukandet av jorden bör så långt möjligt sammanfalla. En del av de statliga åtgärderna på jordbrukets område tar ju också direkt sikte på att främja en utveckling i denna riktning. Det är emellertid inte enbart från dessa principiella utgångspunkter som vi i motioner har begärt utredning och förslag om en ökad försäljning av statens jordbruksdomäner. Det svaga ekonomiska utbytet av denna statliga verksamhet utgör också ett motiv för en sådan åtgärd.

Det framgår, såsom redan herr Nilsson har framhållit, av riksdagsrevisorernas berättelse att förvaltningen av statens jordbruksdomäner har givit betydande underskott under den senaste tioårsperioden, främst till följd av de starkt stegrade byggnadskostnaderna. Under perioden 1946—1950 har det genomsnittliga underskottet per år uppgått till inte mindre än 1 225 000 kronor. För att nå en skälig förräntning skulle enligt statsrevisorernas redogörelse behövas ett årligt överskott av 3,8 miljoner kronor. En sådan höjning av arrendebeloppen, som detta skulle kräva, är varken rimlig eller möjlig att genomföra. För övrigt

Om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

har statsrevisorerna själva understrukt, att statens jordbruksarrenden av flera skäl inte bör fastställas till marknadens toppläge. De framhåller bland annat, att måttliga arrendebelopp underlättar arrendatorernas möjligheter att vidmakthålla byggnadsbeståndet och hålla jorden i god hävd.

En ekonomisk verksamhet av denna art, som arbetar med mindre enheter utspridda över landet, lämpar sig knappast för staten. Här finns det möjligheter att utan olägenhet skära ned den statliga administrationsapparaten. På detta område har administrationen under perioden 1946—50 i genomsnitt per år kostat över en halv miljon kronor.

Jag kan inte finna annat av statsrevisorernas redogörelse än att statens svaga ekonomiska utbyte av denna verksamhet under det senaste årtiondet och även tidigare är ett starkt skäl för en även ur andra synpunkter önskvärd successiv avveckling av jordbruksdomänerna. I alla händelser bör, såsom reservanterna i utskottet framhållit, det ekonomiska utfallet tala för att pågående försäljningar av kronoegendomar ytterligare forceras, varvid gårdarna utbjudes till arrendatorerna. Vid sådana försäljningar bör givetvis tillses, att gårdarna får erforderlig stödsök.

Utskottsmajoriteten har presterat en skrivning, som enligt min åsikt är överraskande negativ inte minst med hänsyn till statsrevisorernas och domänstyrelsens uttalanden. I likhet med reservanterna är för mig det väsentliga att försäljningen av kronoegendomarna ökas, men majoriteten i utskottet har ju inte uttryckt sig så, att man bakom skrivningen kan finna stöd för detta önskemål. Man måste fråga sig, om till exempel folkpartiets ledamöter i princip anser att en fortsatt jordbruksdrift i statlig regi är att föredra framför en försäljning till arrendatorerna.

Utskottsmajoriteten menar, att det är svårt att i dagens läge bedöma i vilken utsträckning kronoegendomar i framtiden kan behövas för statliga eller av staten främjade ändamål. Den anser det därför inte önskvärt att jordbruksdomä-

nerna avyttras i andra fall än då särskilda skäl talar därför.

Jag bestrider ingalunda, att kronoegendomar i några fall kan behövas för tomtmark, anstalter och komplettering av ofullständiga jordbruk, men jag har svårt att förstå att detta skall vara ett hinder för att påskynda försäljningen av de domäner, som inte anses böra komma i fråga för sådana ändamål.

Domänstyrelsen förefaller nästan att vara mera positivt inställd än utskottet till denna fråga. Styrelsen har nämligen i sitt yttrande över våra motioner erinrat om att en viss försäljning av fastigheter för jordbruksändamål pågår och att styrelsen sommaren 1951 igångsatt en utredning rörande de egendomar som bör försälas i fortsättningen. Utredningen avser, som herr Nilsson redan har framhållit, dels fastigheter upp till en gräns av 60 hektar åker och dels också sådana större gårdar, som därutöver kan avyttras. Av gårdarna inom 60-hektarsgränsen, inte mindre än 558, anses flertalet lämpade för försäljning. När våra motioner väcktes hade vi ingen kännedom om denna undersökning. Till vilket resultat den kommer är väl ännu icke klart, men av styrelsens yttrande har åtminstone jag dragit den slutsatsen, att ett betydande antal kronogårdar enligt styrelsens mening bör avyttras inom de närmaste åren. Det förefaller mig då egendomligt, att utskottet inte kunnat bli enigt om den skrivning som reservanterna förordat.

Eftersom domänstyrelsen nu igångsatt en undersökning som uppenbarligen åsyftar en icke oväsentlig avyttring av kronoegendomarna, har motionärernas önskemål delvis tillgodosetts. För egen del vill jag, herr talman, i det läge som denna fråga har kommit i, inte ställa annat yrkande än bifall till den reservation som avgivits av herr Bror Nilsson m. fl., även om denna inte helt tillgodoser motionärernas önskemål.

Domänstyrelsen framhåller i sitt yttrande över statsrevisorernas berättelse att utarrendering av jord och förvaltning av lantbruk i statlig regi alltid varit en svag affär. Klagomålen mot kronogod-

Om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

sens dåliga avkastning, säger styrelsen, började redan på Gustaf Vasas tid. Under 400 år har det framförts kritik mot denna statliga verksamhet och mot de dåliga resultat som uppnåtts, och man har prövat olika åtgärder för att nå ett mera tillfredsställande ekonomiskt resultat. Det förefaller mig då rimligt att säga, att staten inte skulle göra någon förlust utan snarare en ganska god affär, om den i betydande utsträckning avvecklade de nuvarande kronoegendomarna, och med hänsyn till kritiken från Gustaf Vasas tid och fram till våra dagar kan jag inte förstå att det skulle vara något förhastat med ett uttalande om en successivt ökad försäljning.

Herr JONSSON, JON: Herr talman! Det är inte första gången som vi behandlar denna fråga. Under vårriksdagen har vi tagit ställning till den vid två olika tillfällen, bl. a. vid behandlingen av jordbruksutskottets utlåtande nr 37 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till försäljning av ett visst antal kronoegendomar — riksdagen tar ju varje år ställning till försäljning av ett antal dylika egendomar. Men det gällde ju den gången närmast vad även statsrevisorerna har varit inne på, nämligen att de egendomar, som såldes, försålades till alltför låga priser, särskilt med hänsyn till den stgring av fastighetsvärdena som ägt rum de senaste åren. Statsrevisorerna menade att man borde kunna sälja dessa egendomar till litet högre värden än vad som skett, särskilt vid försäljning till förutvarande arrendatorer, utan att man därför skulle pressa upp priserna alltför högt. Detsamma gällde i fråga om de arrenden, som för närvarande utgår. Man ansåg att dessa arrenden var något låga och ifrågasatte, om det inte gick att ta ut litet mera av arrendatorerna utan att det därför skulle bli någon särskilt stor belastning för dem.

Nu har det gjorts rätt stor sak av vad den föregående talaren påpekat skulle ha varit fallet, nämligen att ända sedan Gustaf Vasas tid dessa arrenden gått med förlust. Man säger i motionen

att under sista året gick denna verksamhet med en förlust på 2,5 miljoner kronor och att man borde ha ökat arrendeinkomsterna med omkring 3,8 miljoner kronor, för att det skulle vara lönsamt för staten att arrendera ut dessa egendomar. Jag vill emellertid fästa kammarens uppmärksamhet på att denna förlust uppstår, därför att arrendena gäller åkerjorden med tillhörande byggnader. Jag skulle tro att jordbrukare här i kammaren med erfarenhet från särskilt mindre jordbruk medger att det inte är så lätt alla gånger att kunna göra större investeringar, som gäller exempelvis väsentliga reparationer av byggnader eller inköp av värdefullare maskiner, inom ramen för den avkastning som åkerjorden ger.

Nu förhåller det sig ju så, att domänverket särskilt redovisar skogsavkastningen. Om man skulle ta i betraktande den avkastning som domänverket får av de skogar, vilka hör till dessa hemman och jordbruk, som staten har på olika håll, så kommer nog den här påtalade förlusten att förbytas i vinst. Vi känner ju alla till att både enligt jorddelningslagens bestämmelser och enligt de riktlinjer, som finns utarbetade för lantbruksnämndernas verksamhet, får man inte sälja enbart åkerjord, utan i köpet måste också ingå en viss skogstillgång. Om dessa utarrenderade gårdar skulle försälas till sina arrendatorer, blir det inte bara fråga om den del av arrendet, som de nu betalar för, alltså åkerjorden med åbyggnader, d. v. s. minusfaktorn i det här sammanhanget, utan försäljningen måste också omfatta i varje fall en väsentlig del av de skogar som tillhör fastigheterna. Då kommer också staten att avhända sig vad som utgör plusfaktorn i detta sammanhang. Jag tror därför att talet om att denna verksamhet går med förlust inte är alldeles riktig, ty på samma sätt som när det gäller att bedöma jordbruksfastigheter i allmänhet, måste man här räkna med vad både jorden och skogen ger — det får ju den enskilde jordbrukaren göra vid sina ekonomiska kalkyler.

Herr Eliasson har sagt att utskottet

Om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

varit hårdare än t. o. m. domänverket. Jag tror knappast att så är fallet. Jordbruksutskottet säger, att det icke anser önskvärt, att jordbruksdomänerna avyttras i andra fall än då särskilda skäl talar därför. Jag tror att domänverket handlar efter den principen och att man bedömer från fall till fall, om försäljning bör äga rum eller inte. Men jag vill också erinra om en annan sak, som både utskottet och domänverket uttalat, nämligen att man inte bör forcera denna försäljning av jordbruksfastigheter; man bör inte försälja i större omfattning än som hittills skett och som kan vara motiverad. Det bör inte ske — av den enkla anledningen att man, såsom domänstyrelsen säger, icke för närvarande kan överblicka statens behov av jord- och skogsmark i framtiden. Jag kan för min del helt ansluta mig till den synpunkten.

Det har påtalats att arrendebeloppen är relativt låga. Jag skulle tro, att även om de skulle justeras något uppåt, så blir arrendena ändå rätt fördelaktiga för innehavarna. Jag tror att särskilt de arrendatorer, som inte förfogar över några större ekonomiska tillgångar, skulle även efter en sådan höjning få ett lika gott ekonomiskt utbyte av arrendet som om de köpte fastigheten och sedan fick betala en rätt betydande ränta och amortering på det upplånade kapitalet. Den omständigheten, att staten förlorar på att arrendera ut dessa gårdar, måste innebära att arrendena är fördelaktiga för innehavarna och icke vara något irritationsmoment, som det finns anledning att få bort.

Herr talman! Då jag inte kan ansluta mig till den uppfattningen, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ELIASSON (kort genmäle): Herr talman! Jag vill till den siste ärade talaren säga, att för mig framstår icke denna motion som grundad på något irritationsmoment. Motionärens utgångspunkt har varit, att det faktiskt finns ett stort antal arrendatorer, som vill friköpa sina gårdar, och att det eko-

nomiska utfallet för statens del av den nuvarande verksamheten med utarrendering av gårdarna inte är särskilt lysande.

Som kommentar till herr Jonssons yttrande vill jag vidare säga, att det naturligtvis är ett önskemål som både herr Jonsson och jag hyser, att man vid försäljning av dessa egendomar bör tillse, att de får erforderlig stödsog. Den minskning av statens sammanlagda skogsinnehav, som härigenom uppstår, betyder ytterst litet för statens del med tanke på statens stora skogstillgångar. För övrigt är det ekonomiska utfallet av kronoskogarna inte lysande, trots att domänverket inte behöver betala statlig skatt. Inte heller av den anledningen kan det vara befogat att bedriva en restriktiv politik i fråga om försäljningen av statens jordbruksdomäner.

Jag ber, herr talman, till sist att få uttala min tillfredsställelse över att herr Jonsson klart sagt ut, att utskottsmajoritetens skrivning icke får tolkas så att utskottet vill förordna en mer restriktiv försäljningspolitik än domänstyrelsen.

Herr JONSSON, JON (kort genmäle): Herr talman! Herr Eliasson säger att man vid försäljningen av dessa arrendegårdar måste räkna med att tilldela dem en viss stödsog, vilket kommer att medföra att statens skogsinnehav minskas. Ja, men likviden för försäljningen av dessa jordbruksfastigheter går ju för närvarande till domänstyrelsens fond, och för dessa pengar inköps andra skogsområden. I motionen ingick emellertid ett förslag om att pengarna skulle få användas för andra statliga investeringsändamål. Det yrkandet har motionärerna sedermera frånfallit, varför jag inte nu skall polemisera mot den tanken.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Efter vad som redan har sagts under denna debatt skall jag inte yttra många ord.

Herr Bror Nilsson har ganska ingående redogjort för reservanternas inställ-

Om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

ning, och jag kan i stort sett ansluta mig till vad han anför. Som framgår av utskottets utlåtande, har jag emellertid avgett en blank reservation, och jag anser det vara min skyldighet att lämna upplysning om vad som döljer sig bakom denna reservation, även om jag som sagt i stort sett kan ansluta mig till de andra reservanternas ståndpunkt.

Min blanka reservation är närmast föranledd av att jag inte velat vara med om ett uttryck i reservanternas uttalande. Reservanterna skriver: »Enligt utskottets mening bör avyttring av kronoegendomar, särskilt såvitt gäller de mindre egendomarna utan central belägenhet, ytterligare forceras.» En talare har här i debatten ytterligare understrukt att dessa försäljningar borde *forceras*. Jag har en helt annan uppfattning. Jag tror inte att det skulle vara lyckligt vare sig för staten eller köparna av dessa egendomar, om staten i alltför hög grad skulle forcera dessa försäljningar. Såsom alla som sysslat med dessa frågor vet, är åbyggnaderna på många av kronoarrendena i mycket dåligt skick — särskilt gäller det ekonomibyggnaderna. Om man skulle följa reservanternas anvisningar och forcera försäljningen av arrendegårdarna, skulle arrendatorerna komma att få köpa många fastigheter, vilkas åbyggnader är i ytterst dåligt skick. Det kan inte vara någon fördel för de nuvarande arrendatorerna att bli ägare till dylika fastigheter, ty de skulle helt enkelt i många fall få svårt att klara sig på grund av de höga byggnadskostnaderna.

Jag skall, herr talman, inte närmare ingå på denna fråga, fastän mycket vore att tillägga. Jag har som sagt här bara velat deklarerat, att jag icke kan ansluta mig till de övriga reservanternas uppfattning att dessa försäljningar bör forceras. Jag vädjar till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att beakta denna uppfattning — jag ser att statsrådet inte är närvarande i kammaren, men jag vill i alla fall få detta antecknat till protokollet — att det icke är lämpligt att forcera dessa försäljningar.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr FALK: Herr talman! I debatten har anförts både principiella synpunkter och ekonomiska resonemang angående lämpligheten av kronans jordinnehav. När det gäller det ekonomiska resonemanget har det påståtts, att kronan gör förluster på sitt jordinnehav. Man får emellertid då inte glömma, att domänstyrelsen faktiskt nästan är ålagd att föra en mycket human arrendepolitik. Man vill från statens sida helt enkelt inte pressa upp kronoarrendena till fulla marknadsvärdet, och man vill även bereda arrendatorerna en trygg ställning, vilket medför att det måste bli relativt långa arrendeperioder. Man har ju också medgivit optionsrätt o. s. v. Följden av allt detta har blivit, att kronans arrenden under de senaste tio åren torde ha legat omkring 50 procent under arrendena i öppna marknaden. Under sådana förhållanden är det ofrånkomligt att det uppstår vissa förluster på kronoegendomarna i jämförelse med de enskilda jordbruken. Men man får inte heller i detta sammanhang glömma, att i den mån kronan försäljer en egendom, inträder samhällets skyldighet att lämna bidrag och lån till alla möjliga och omöjliga arbeten, som skall utföras på egendomen. Det är inte bara det, att kronan vid försäljning tillämpar ett pris, som man kan säga innebära rena jordförskingringen. Halva priset, eller mindre än vad en köpare i öppna marknaden skulle ge, får arrendatorn i regel köpa egendomen för, och sedan köpet väl är avslutat, kommer han till staten via lantbruksnämnderna och begär bidrag till täckdikning, till bostadsförbättring, till ekonomibyggnader, till betesförbättring och allt möjligt. Dessa utgifter, som samhället ikläder sig i form av bidrag och lån till låg ränta, måste väl sättas på minusidan.

Jag bor i en trakt, där kronan år 1918 sålde sju jordbruksfastigheter. En av dessa på 16 hektar såldes för 8 500 kronor. Den var vid sista försäljningen uppe i ett pris av 25 000 kronor. Staten har tills dato betalat ut 10 000 kronor i bidrag till denna fastighet. Jag skulle tro, att om kronan hade behållit fastig-

Om successiv försäljning av statens jordbruksdomäner.

heterna, skulle förlusterna för samhället inte ha blivit så stora.

Vad gäller talet om att brukaren av jorden skall äga denna, är det ju vackert tänkt, men jag ifrågasätter, om inte en arrendator under kronan sitter betydligt tryggare än en skuldsatt jordbrukare, som äger sin gård. Kronan är human i sin arrendesättning. Den bekostar alla större investeringar, och vid förnyat arrende har änkan eller barnen optionsrätt. Följden blir, att arrendatorerna sitter generation efter generation. De får inte tillgodogöra sig jordvärdestegringen, men i övrigt får de dra nytta av alla konjunkturer. På dessa sju fastigheter, som köptes av arrendatorerna, finns nu ingen av dessa kvar, och inte heller har något av barnen kunnat överta fastigheten. Det är sådant som ligger bakom det vackra talet om den enskilda äganderätten, och jag skulle i motsats till utskottet kraftigt vilja varna för att kronan går in för en forcering av försäljningarna. I stället bör kronan söka behålla de jordegendomar som den ännu har kvar.

Herr NILSSON, BROR: Herr talman! Jag skulle med anledning av den sist ärade talarens resonemang vilja säga, att när det gäller att få statsbidrag för olika förbättringar på jorden är en arrendator jämställd med en ägare, och det är sålunda ingenting som hindrar att en kronoarrendator kan få både lån och bidrag till att utföra vissa förbättringar. Men det föreligger svårigheter beträffande byggnaderna, det skall erkännas, och när man reser i landet ser man verkligen på många håll att kronan icke alltid föregår med gott exempel när det gäller att vidmakthålla husen på egendomarna. Det har vi sett exempel på under statsrevisorernas färder.

Vad beträffar frågan, huruvida en jordbrukare bör äga sin jord eller inte, är det väl ändå besynnerligt att det ända sedan Gustaf Vasas dagar på jordbrukarhåll har ansetts vara förmånligt att äga jorden. Brukarna av jorden har

ju ständigt fått föra en kamp mot statsmakterna och mot enskilda för att få äganderätt till jorden i stället för arrenderätt. Det måste väl ligga någonting i detta även i våra dagar.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att säga, att jag nödgas avstå från att rösta i detta ärendet.

Anledningen är inte, att jag ej kunnat bilda mig någon mening, utan att det förefaller mig mycket svårt att biträda någotdera av de båda föreliggande förslagen.

Principen har ju sedan gammalt varit, att våra jordbruksdomäner så småningom skall avvecklas och förvandlas till skogskapital. Av handlingarna framgår att denna princip vidmakthållits vid 1942 års riksdag, med den lilla reservationen, som det då uttrycktes, att skäl för en viss återhållsamhet syntes föreligga.

De båda halvorna i utskottet ställer oss nu inför ett penibelt alternativ. Den ena sidan säger ifrån — såvitt jag förstår, i mycket brysk motsättning till den principiella linjen från år 1942 — att utskottet anser det »icke önskvärt, att jordbruksdomänerna avyttras i andra fall än då särskilda skäl tala därför». Med detta uttalande bryter man väl ändå staven över den tidigare principlinjen.

Å andra sidan har jag svårt — låt vara med ett något annat resonemang än herr Tjällgrens — att våga mig på ett bestämt uttalande om en ytterligare »forcering» utan att man närmare anger i vilken omfattning den bör ske o. s. v.

Detta är skälen till att jag finner mig nödsakad att för min del rösta blankt.

Herr FALK: Herr talman! Herr Bror Nilsson torde mycket väl känna till, att det förekommer ett samspel mellan domänverket och arrendatorerna på kronans egendomar. Domänverkets förslag om nybyggnader eller andra förbättringar brukar underställas arrendatorn

Interpellation ang. ifrågasatt omläggning av telefontaxorna.

för yttrande. I en hel del fall begäres en liten höjning av arrendet för att till viss del förränta investeringarna. I regel avråder arrendatorn då från alla åtgärder, och eftersom domänverket inte vill sätta i gång arbetena mot arrendatorns vilja, består missförhållandena.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Här har utspunnit sig en debatt om huruvida det är värdefullt att äga jorden eller om det inte är bättre att vara arrendator. Några anser att man i enlighet med motionärernas yrkande bör forcera försäljningarna, medan andra hyser tveksamhet om det kloka i en forcering.

Jag vill, herr talman, bara helt kort tillkännage att utskottsmajoritetens ståndpunkt helt enkelt är den, att man bör låta marknaden utvecklas i lugn och ro, utan några särskilda ingrepp i vare sig åtstramande eller forcerande riktning. Av den förda diskussionen synes mig framgå, att utskottsmajoriteten här har gjort ett mycket lämpligt val av ståndpunkt. Det är inte särskilt angeläget att forcera, utan låt Kungl. Maj:t framlägga försäljningsärendena, när köpare anmält sig eller när domänstyrelsen finner det lämpligt att en viss egendom säljes i vanlig ordning!

Det är ingen särskild brådska, och inte heller nödvändigt att göra några åtstramningar. Jag tror därför att herr Herlitz gott skulle kunna med bibehållet lugn rösta för utskottsmajoritetens linje.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herr Bror Nilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Bror, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 54 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herr Bror Nilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Interpellation ang. ifrågasatt omläggning av telefontaxorna.

Herr LUNDQVIST erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Telefontaxorna har under de senaste åren höjts vid flera tillfällen. Sålunda har t. ex. avgiften för den lägsta abonnentklassen — upp till 1 200 samtal per år — stigit med mer än 50 procent sedan april 1948. Inträdesavgiften har ökat med icke mindre än 100 procent, och likaså har avgifterna för interurbansamtal visat en ständig stigande kurva. Mot bakgrunden av dessa förhållanden har de i pressen nyligen gjorda meddelandena från telegrafstyrelsen om en omläggning av telefontaxorna väckt ett visst uppseende. Från många håll har hävdats att det system, som för stockholmssamrådets del av allt att döma beräknas kunna införas från den 1 januari 1953, kommer att innebära en ytterligare förhöjning av telefontaxorna.

Det system, som sålunda skall införas, innebär att abonnenten erlägger en grundavgift på 27:50 per kvartal oav-

Interpellation ang. avdragsrätt för amortering av studieskulder m. m.

sett antalet samtal. Dessutom kommer varje samtal att debiteras med en avgift av 6 öre. Detta gör att varje abonnent endast kan telefonera 733 samtal för samma avgift som han har att nu erlagga om han tillhör den lägsta abonnentklassen. Denna innebär, som tidigare nämnts, att abonnenten för närvarande kan ringa upp till 1 200 samtal. För alla som således telefonerar mer än 733 samtal om året kommer den nya anordningen otvivelaktigt att innebära en fördyring.

Då man samtidigt från telegrafstyrelsen har antytt att samtalstiden t. ex. för abonnenter utom »tullarna» i Stockholm skall begränsas till 6 minuter och att varje ny 6-minutersperiod räknas som nytt samtal, kommer den nya anordningen att betyda en icke obetydlig ökning för i synnerhet dem, som bor utanför »tullarna». Dessa människor har redan under nuvarande förhållanden en betydligt tyngre ekonomisk börda just för kommunikationerna, varför det synes mig i hög grad opsykologiskt och oriktigt att nu på detta sätt ytterligare öka deras levnadskostnader. I motion nr 235 i denna kammare vid 1951 års riksdag tillät jag mig framhålla önskvärdheten av att vid utformandet av telefon-taxorna berättigade hänsyn skulle tagas till de nya storkommunerna. Utskottet biföll visserligen icke mitt krav på att den utredning, som var sysselsatt med detta spörsmål, skulle påskyndas men underströk vikten av att de nya telefon-taxebestämmelserna utformades så fort som möjligt och, vilket synes mig vara det viktigaste, att de genomfördes under beaktande av allmänhetens berättigade krav. De områden det nu är fråga om tillhör visserligen icke alla samma kommun, men förhållandena för befolkningen när det gäller användande av telefonen som kommunikationsmedel är i allt väsentligt desamma som om de tillhörde en gemensam storkommun. Det förefaller också sannolikt att det största antalet samtal från t. ex. »sovstäderna» runt Stockholm utväxlas mellan innerstaden och vederbörande förort och icke inom denna förort.

Med stöd av vad jag ovan anfört an håller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande fråga: Är herr statsrådet beredd att ge telegrafstyrelsen sådana direktiv att någon ny höjning av telefontaxan icke genomföres och att vid utformningen av ett nytt system förortsbefolkningens berättigade krav tillgodoses?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. avdragsrätt för amortering av studieskulder m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr WEILAND, som yttrade: Herr talman! Sedan 1944 års allmänna skattekommitté framlagt förslag angående ändrade bestämmelser för beskattning av periodiskt understöd och viss avdragsrätt för amortering av studieskulder, väcktes vid vårsessionen i riksdagen ett flertal motioner med hemställan om lagstiftningsåtgärder eller en översyn av förslagen.

Bevillningsutskottet uttalade i sitt betänkande nr 16, att det syntes angeläget, att riksdagen bereddes tillfälle att pröva ett förslag till ändrade bestämmelser i fråga om avdragsrättens utformning. På förslag av utskottet beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition, om möjligt till nästkommande års riksdag, med förslag till ändrade regler angående den skatterättsliga behandlingen av periodiskt understöd m. m. och studiekostnader.

En av motiveringarna till skattekommitténs förslag har varit, att den nuvarande skattelagstiftningen i berörda hänseenden strider mot den grundläggande principen om skatt efter förmåga. Det är ju uppenbart, att de som har en dryg studieskuld att amortera har en mindre skatteförmåga än en person, som har samma inkomst men icke har trycket av studieskulder. Bl. a. av den orsaken, att den nuvarande studentgenera-

Interpellation ang. avdragsrätt för amortering av studieskulder m. m.

tionens skuldbörda är större än någonsin, är snara åtgärder nödvändiga.

I anledning av det anförda får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga: Har herr statsrådet för avsikt att till nästkommande riksdag framlägga proposition om ändrade regler angående den skatterättsliga behandlingen av periodiskt understöd m. m. och studiekostnader, varom innevarande riksdag hemställde i skrivelse till Kungl. Maj:t vid vårsessionen?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av närlagda läkarintyg anhåller undertecknad vördsamt om le-

dighet från riksdagsgöromålen från och med den 4 december till riksdagens slut.

Stockholm den 26 november 1952.

Karl Wistrand.

Ledamoten av riksdagens första kammare, direktören, med. doktor *Karl Wistrand* är på grund av sjukdom förhindrad att delta i riksdagsarbetet under tiden från och med den 4/12 till riksdagens slut; intygas.

Stockholm den 23 november 1952.

Gustaf Söderlund.

Leg. läkare.
Professor emer.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.35 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.